

Погорельская Наталья, канд. психол. наук, доц.,
Прухницкая Мария, студ.,
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ ВИЗУАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ УКРАИНЦЕВ И АМЕРИКАНЦЕВ

Статья посвящена изучению различий в ценностных ориентациях современных украинцев и американцев и их влияния на специфику рекламных кампаний в Украине и США. В работе освещены особенности восприятия рекламной продукции потенциальным потребителем, а также его отношение, ориентация, специфика оценки и представлений о рекламе в зависимости от ценностных ориентаций, мировоззрения и культурной среды. Определено, что, кроме недоминирующих ценностей "Гедонизм" и "Власть" в разных группах разные ценности. Установлено, что в процессе восприятия рекламы для типичного украинца в первую очередь важным выступает эмоциональность подачи, цветовая гамма изображения, апелляция к чувствам, использование образов семьи, детей, насыщенного событиями и активного образа жизни. Для типичного американца характерно обращение внимания на изображения и текст, написанный или озвученный. В процессе восприятия важным выступает смысловое насыщение рекламы, ее инновационность, понятность и цветовая гамма.

Ключевые слова: ценностные ориентации, ценности, визуальная реклама, восприятие, менталитет, украинец, американец, психологические механизмы.

Pohorilska Nataly, PhD, Assoc. Prof.,
Mary Pruhnitska, student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

FEATURES OF PERCEPTION OF VISUAL ADVERTISING THROUGH THE PRISM OF VALUE ORIENTATIONS UKRAINIANS AND AMERICANS

This article is devoted to the study of differences in the value orientations of modern Ukrainian and Americans and their impact on the specific advertising campaigns in Ukraine and the USA. The article is presented the peculiarities of perception of advertising products to potential consumers, attitude, orientation, evaluation and specificity of advertising, worldview and cultural environment. Also it is determined that, except not dominant values "Hedonism" and "Power", the different groups have different values. It is found that in the perception advertising of a typical Ukrainian pays attention to the emotional submission, image colors, appealing to the senses. For him it is important to use images of families, children, eventful and active lifestyle. The typical American pays attention to the image and the text that is written or sounded. In the process of perception are important semantic saturation advertising, its innovativeness, clarity and colors.

Keywords: values, values, visual advertising, perception, mentality, Ukrainian, American, psychological mechanisms.

УДК: 159.923.33

Валентина Подшивалкіна, д-р соціол. наук, проф.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса

ОСОБИСТІСТЬ ЧИ ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ: ХТО ПОТРІБЕН СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВУ?

В статті обґрунтовується теза про громадське суспільство як суспільство індивідуальностей. Показано, що механізмом становлення індивідуальності є процес екстеріоризації внутрішнього потенціалу людини, або її впливу на суспільство. Пропонуються критерії існування індивідуальності як динамічного явища, а саме часу, множинності, цілісності та соціальних ефектів. Показаний генезис вимог суспільства до людини в останні два століття. Емпірично обґрунтована потреба на сучасному ринку праці у різних типах потенціалу людини та тенденцій його використання, а саме в "унікальних фахівцях", "самодостатніх особистостях", "добрих людях", "білих аркушах". Показано, що за емпіричними результатами існують два підтипи потенціалу саморозвитку: активний та пасивний. В одному з них людина виступає в якості об'єкту для впливів, а в іншому як суб'єкт саморозвитку. Показані також тенденції розвитку професійних груп, у яких виражені вимоги щодо цілісності проявів індивідуальних якостей, індивідуальних особливостей, і стверджується, що розвиток цих видів діяльності залежить від індивідуальності цих професіоналів, їх творчого потенціалу.

Ключові слова: самореалізація, саморозвиток, особистість, індивідуальність.

Для сучасної психологічної науки особливе значення набувають проблеми адекватності теоретичних конструктів тієї реальності, яку вони допомагають концептуалізувати, їхнього співвідношення до емпірики, яку вони висвітлюють, а також проблеми змін соціальної реальності під впливом активності різноманітних суб'єктів соціальної діяльності [14, с. 6–7].

Поняття особистості як сукупності соціальних якостей стало тим теоретичним міждисциплінарним конструктом, який обґрунтовував необхідність формування в процесі соціалізації у індивідів таких якостей, що забезпечують входження людини в суспільство та відповідність людини до його вимог. Протягом ХХ ст. економічні умови машинного виробництва потребували людей з якостями, що дозволяли ним працювати ефективно в конкретних промислових технологіях (наприклад, конвеєр), коли керівництво приймало стратегії та рішення, які інші виконували.

Але й сьогодні від людини вимагається активність у пошуках варіантів розвитку та змін. Тобто потребують оцінки не тільки здатність людини виконувати будь-яку роботу сьогодні, алей її можливості до створення нових практик та готовність прийняти їхні зміни. Існує дві тен-

денції в розвитку суспільства. З одного боку, в умовах глобалізації розповсюджуються однакові технології, що сприяють стандартизації умов життя та праці, з іншого – все більш зростає інтерес до технологій, що зорієнтовані на підключення індивідуального потенціалу фахівця, його знань і професійного досвіду. Сучасні технології, у які включений професіонал, стають більше пластичними й здатними до пристосування для широкої проблемної області.

У ХХІ ст. особистісна активність та визнання різноманіття уявлень про життя стають основою для розвитку сучасного суспільства. Пошуки себе та відстоювання своєї індивідуальності потребують не стільки орієнтацію на зовнішні соціальні норми, скільки розкриття внутрішніх ресурсів та можливостей. А. Маслоу підкреслював, що завдання людини стати тим, ким можливо у суспільстві, де умови не сприяють тому. В. В. Печенков трактує індивідуальність як межу можливостей людини, відокремлення якої необхідне неї для її подолання [9, с. 132]. Як стверджував Антоній Сурожський, "Людина не може бути сама собою, якщо вона не переросте саму себе" [12, с. 140].

З ґносеологічної точки індивідуальність як соціальний феномен більш продуктивно, на наш погляд, вивча-

© Подшивалкіна Валентина, 2017

ти з позицій діатропічної пізнавальної моделі, що зосереджує увагу на загальних властивостях розмаїтості, незалежно від природи елементів. З цих позицій, індивідуальність, скоріше, не є простою впорядкованістю різних характеристик: індивідних, особистісних, субектдіяльнісних, та не обов'язкова цілісна система. Індивідуальність – це різноманіття відкликів на запити життєвих ситуацій та спроб проявити себе в цих ситуаціях. На відміну від особистості, за Антонієм Сурожским, індивідуальність проходить не стадії, а відбувається у нових версіях [12, с. 140].

На наш погляд, індивідуальність розкрити через основні параметри її існування як динамічного явища, а саме часового, множинності, цілісності та соціальних ефектів.

За часовим параметром для індивідуальності є характерним, з одного боку, генетична обумовленість проявів індивідуальності у часі, а, з другого, принципова мінливість індивідуальності у часі. За параметром множинності для індивідуальності є характерним невизначеність та множинність проявів індивідуальності. За критерієм цілісності індивідуальність проявляється через неавтономність проявів індивідуальності та їхню залежність один від одного, та через унікальність та неповторність кожного з них. За критерієм соціальних ефектів для індивідуальності характерним є її зв'язок з конкретною ситуацією, зокрема історичною, а також принципова неадитивність проявів індивідуальності, тобто індивідуальність не є простою сумою будь-яких характеристик [13].

Подолання патерналістських позицій держави до пересічного громадянина передбачає, що соціальна практика все більш потребує знань щодо різноманіття індивідуальностей, засобів використання людиною свого потенціалу та представлення особистісної свободи у вирішенні особистісних проблем.

Визнання індивідуальності людини та необхідності її активного використання – це актуальний виклик щодо соціологічної науки. Таким чином, можна стверджувати, що у сучасних умовах продуктивно не тільки сприяти вияву та підтримки обдарованої людини, алей визнавати цінність людини з будь-якими якостями та будь-яким рівнем здібностей, оскільки ідеалом світу стає "різноманіття".

Тому в умовах глобальних соціальних змін психологія змушена все більш звертати увагу не стільки на те, як суспільство впливає на людину (процес соціалізації), скільки на те, як людина впливає на розвиток суспільства, проявляючи інтерес до феноменів самоактуалізації, самореалізації, шляхів самоздійснення, життєвого самовизначення (процес індивідуалізації).

Соціальні умови перестали виступати тільки як вимоги суспільства до індивідів, а стають визначальним контекстом, у якому відбувається формування й розкриття індивідуальності. Саме визнання контекстуальності соціального життя є основою феноменологічного підходу в психології.

Ідеї зростання ролі індивідуальності у соціальному житті знайшли своє відображення в працях К. Маркса, на думку якого, саме на комуністичному етапі розвитку суспільства соціальні відносини будуть базуватися на формулі "від кожному по здатностям, кожному по потребах". Інакше кажучи, ідеал суспільства, за К. Марксом, був укладений у можливості його членів самореалізації у відповідності зі здатностями, коли він розкриває свій потенціал на благо суспільству [6].

Слід також відмітити, що відомий соціолог Е. Дюркгейм на початку XX ст. підкреслював, що людська природа по своїй суті має двоїстий характер: з однієї сторони, в людини присутні певні здатності, правильно реалізувавши які, він може досягти успіху на основі функціонального поділу праці у суспільстві, з

іншої сторони, бажання людини суперечать соціальній системі [4]. Разом з тим, прагнення індивіда до реалізації своєї індивідуальності, з його точки зору, визначається рівнем інтеграції індивіда в соціальне середовище. Тобто велике значення має пристосування кожною людиною свого потенціалу до вимог суспільства.

За М. Вебером, у капіталістичному суспільстві саме вертикальна соціальна мобільність, або досягнення високого соціального статусу, була основною цінністю при особистості [2]. С його точки зору, найбільш сприятливим середовищем для розвитку особистості виступає бюрократична організація.

Таким чином, в даних теоріях виникає й підкреслюється значення спеціалізації особистості в побудові соціальної структури. Тобто необхідним розглядається формування особистісних якостей, які забезпечують людині включення в існуючу соціальну систему та досягнення в неї високого статусу.

У середині XX ст. домінували ідеї Т. Парсонса про те, що індивіди забезпечують стійке функціонування суспільства, що у свою чергу стандартизує відносини між ними, обмежуючи їхні дії за допомогою соціальних ролей [6]. За Т. Парсонсом, індустріальне суспільство усе більше сприяє вивільненню індивідуальних статусів з колективних уз, забезпечуючи можливості особистого вибору занять, розширення способів розкриття особистісного потенціалу. Однак він приділяв велику увагу стабільності соціальної системи. Реалізація індивідуальності в цьому випадку стає можливою через досягнення колективних цілей легалізованими способами у відповідність із пануючими нормами.

У другій половині XX ст., у так званій постіндустріальній фазі суспільного розвитку, зростає потреба в оцінці не тільки того, у якій мірі у людині сформовані якості у процесі соціалізації завдяки дії соціальних інститутів, алей набувають актуальності наявність якостей, що дозволяють людині самостійно будувати нові обставини й пристосовуватися до них. Люди повинні бути здатними на практиці формувати нові відносини, нові форми керування, соціального контролю, щоб діяльність соціальних інститутів одержала новий зміст.

Вже у 1950–1960 рр., під впливом робіт М. Хайдеггера та особливо Г. Маркузе, поняття стандартно соціалізованої особистості стало трактуватися в суто негативному сенсі ("Мал" М. Хайдеггера, "одномірна людина" Г. Маркузе).

Наприкінці XX ст. інформаційне суспільство відкриває нові можливості для індивідів та потребує від індивідів здатності до самоорганізації, саморегуляції, самостворення. Індивіди самі приймають відповідальність за вибір і хід свого життя на себе, будучи творцем своєї неповторної життєвої долі.

Таким чином, традиційно психологи використовують поняття "особистість", алей в умовах формування громадського суспільства, на наш погляд, використання тільки цього поняття недостатньо для розуміння новітніх соціальних явищ. Для розуміння такого явища як громадське суспільство, що має одночасно ознаки природного процесу розвитку суспільства та штучного інженерного впливу або впливу спеціалізованих соціальних програм зі значних бюджетом, наприклад "Громадська ініціатива" і т. п. більш адекватним стає використання поняття "індивідуальність".

Ми погоджуємося з П.П. Горностаєм, що вивчення індивідуальності – це повернення до людини, розгляд його не як "гвинтика" суспільної системи, а як суб'єкта не тільки діяльності, але й власної долі [3].

Якщо мова йде про особистість, то відомо, що вона формується під впливом суспільства за механізмом інтеріоризації або внутрішнього засвоєння зовнішніх

соціальних норм та правил. Тобто особистість формується соціальними інститутами, такими як інститут сім'ї, інститут освіти тощо. Але й якщо мова йде про індивідуальність, то це вже процес екстеріоризації або впливу людини на суспільство. Тобто людина відстоює свою індивідуальність і це задає нові вектори соціального розвитку. Якщо мова йде про громадянське суспільство, то це вже суспільство індивідуальностей, які готові до проявів ініціативи, до реалізації власних проєктів. Це породжує проблеми зростання різноманітних ризиків, пов'язаних з обмеженням інтересів людей, які можуть стати заручниками активності інших.

Ми підтримуємо думку П. П. Горностая, що самореалізація має своїм результатом, перш за все, формування індивідуальності, як основної системостворювальної ознаки особистості, відображення соціального суб'єкта в єдності загального, особливого та індивідуально неповторного [3]. Процес розвитку індивідуальності він пропонує називати індивідуалізацією, в основі якої лежить механізм екстеріоризації, тобто соціальної віддачі особистості, творчості. Індивідуальність не просто формується, а самореалізується, саморозвивається. Іншими словами, індивідуальність не можна сформувати ззовні, створити та відстоювати її може лише сама людина. Але й відстоювання своєї індивідуальності можна реалізовувати різними шляхами.

Так, у дослідженні К. С. Алексєнцєвої-Тимченко було виявлено чотири типи робітників, які були потрібні у виробництві та бізнесі: "унікальний фахівець", "самодостатня особистість", "добра людина", "білий аркуш" [1]. Тобто на ринку праці існує потреба у різних типах потенціалу людини та тенденції його використання. Особистість може орієнтуватися на використання своїх знань, або когнітивні здібності, орієнтуватися на свій внутрішній світ, бути самодостатньою, визивати інтерес організації як надійної людини, що може внести свій вклад в розвиток організації, виходячи зі своїх особистих ідей. Крім того, цінність мають робітники, що особливо орієнтовані на міжособистісні стосунки, мають особистісні якості, що сприяють становленню дружніх відносин в організації. Разом з тим, в умовах постійних змін особливу увагу привертають на себе люди, які можуть начати нове життя з чистого аркушу, максимально відкриті до нового досвіду.

Вторинний аналіз отриманих результатів свідчить про наявність загальних шкал, за якими можна представити співвідношення виділених типів: перша шкала "продуктивність або результативність – духовність", друга "внутрішні – зовнішні регулятори поведінки".

Різнomanіття прояву тенденцій використання потенціалу свідчить про те, що формування індивідуальності відбувається різними шляхами, тому індивідуальність може розглядатися не лише як своєрідна система індивідних, особистісних якостей та якостей як суб'єкту діяльності, але й як система засобів соціальної віддачі та відстоюванні своєї індивідуальності.

Ці дослідження навели про роздуми про те, самореалізація людини має різні прояви. Традиційно у рамках уявлень про ієрархічність суспільства самореалізація пов'язується з соціальним успіхом тобто з заняттям будь-якої соціальної позиції, або популярності. При цьому важливе значення надається швидкості зайняття високого статусу або популярності. Існує думка що серед обдарованих людей тільки не значна частка реалізують свій потенціал і це пов'язується з відсутністю соціальних умов або відсутністю деяких якостей самої людини.

Не в якій мірі не заперечуючи такої позиції ми виходили з того, що в значній мірі гармонійне існування потенцій та тенденцій їхньої реалізації залежить від формування та розвитку деяких якостей, що забезпечують розкриття та розвиток здібностей.

В дослідженні М. Садової було виділено чотири групи досліджуваних за якісними характеристиками самореалізації [11]. Найбільші за чисельністю складають групи студентів з потенціалом пасивного саморозвитку (31 %) та з соціальним потенціалом самореалізації (29 %). Меншу за чисельністю представляють досліджувані з екзистенціальним потенціалом самореалізації (22 %) і значно меншу – з потенціалом активного саморозвитку (18 %). Саме останні мають більш високі показники інтелекту та успішності навчання, але й вони не орієнтовані на соціальні форми самореалізації.

Емпіричні результати свідчать про існування двох підтипів потенціалу саморозвитку: активний та пасивний. В одному з них людина виступає в якості об'єкту для впливів, а в іншому як суб'єкт саморозвитку. З двох цих типів досліджуваних з пасивним типом саморозвитку майже двічі більше, ніж з активним типом потенціалу саморозвитку. У сучасному суспільстві зростає кількість людей, які постійно навчаються, вони можуть мати декілька дипломів про вищу освіту за різними спеціальностями, вони користуються послугами організаторів численних курсів та тренінгів.

А. А. Реан підкреслює, що "актуальна потреба в саморозвитку, прагнення до самовдосконалення й самореалізації являють величезну цінність самі по собі. Вони є показником особистісної зрілості й одночасно умовою її досягнення. Крім усього іншого, актуальна потреба в саморозвитку, самоактуалізації є джерело довголіття людини. Причому довголіття активного, і не тільки фізичного, але й соціального, особистісного" [10, с. 93].

Людина з соціальним потенціалом самореалізації йде до себе, вирішуючи проблеми інших як свої та через зміну навколишнього середовища. В умовах домінування ідей К. Маркса щодо перебудови соціальних відносин, саме соціальна активність вважалася як найбільш приваблива. Але й підтримка такого типу самореалізації породжує проблеми зростання різноманітних ризиків, пов'язаних з обмеженням інтересів людей, які можуть стати заручниками активності інших. Серед досліджуваних з соціальним типом самореалізації багато студентів з низькими результатами навчання.

Окремого обговорення заслуговує екзистенціальний, буттєвий тип самореалізації звичайних людей. Він, з нашої точки зору, може відрізнитися за своїм рівнем. Тобто деякі люди можуть у повсякденному житті та турботах про себе самореалізовувати себе, бути самодостатніми, заповнюючи своє життя єднанням з природою. Деякі з тих, потенціал яких є екзистенціальний, можуть вести тваринне життя, проявляючи низку активності, не включаючись в соціум, та не маючи будь-якої спрямованості. При цьому, виділення такого типу самореалізації дозволяє, з нашої точки зору, реабілітувати спосіб життя звичайних людей, які не є соціальними лідерами, не мають яскравих здібностей, але й достойно самодостатньо проживають своє життя з різним рівнем активності, соціальною спрямованістю та включеністю. Вони ростять дітей, насолоджуються життям, так як вони це розуміють. З нашої точки зору, недооцінка повсякденної екзистенціальної спрямованості має значні соціальні наслідки. Е. Гусерль був одним з тих, хто підняв значення буттєвого життя та повсякденного знання. І сьогодні знаходить багато людей які обирають цей шлях усвідомлено.

Визнання індивідуальності людини та необхідності якій можна активно її використовувати – це актуальний виклик щодо психологічної науки. Таким чином, можна стверджувати, що у сучасних умовах більш продуктивно не тільки сприяти вияву та підтримки обдарованої людини через деякі національні, регіональні та місцеві конкурси, але й визнання, з одного боку, різних за якістю типів

самореалізації і більш толерантне відношення до них, з другого боку, необхідно формувати самореалізаційний потенціал особистості, якій включає такі якості, як спрямованість, активність та соціальну включеність. При цьому важливе значення має визначення цінності людини з будь-якими якостями та будь-яким рівнем здібностей, оскільки ідеалом світу стає "сад" або "різноманіття".

Крім того, К. Г. Демент'єва на прикладі циркової художньої діяльності показала, що зростає чисельність видів діяльності, де об'єктом діяльності можуть виступати індивідні властивості людини, зокрема власне тіло (артисти цирку – гімнасти, акробати, каскадери, танцюристи, артисти балету та ін.) або окремі його частини (дегустатори) та власні особистісні особливості (клоуни, дресирувальники, артисти театру, шоумени). Вона показала залежності саме змісту деяких видів діяльності, зокрема художньої діяльності від індивідуальних особливостей артиста та визначила їхню принципову екстериторіальність і визначеність у часі або справжність. У таких видах діяльності будь-яка імітація діяльності є неможливою, оскільки сама діяльність будується на індивідуальності професіонала. Таким чином, з одного боку, можна виділити види діяльності, що припускають включення в них на ранніх етапах онтогенезу людини. А, з іншого боку, в них найбільш виражені вимоги до цілісності проявів індивідних якостей, індивідуальних особливостей, і розвиток цих видів діяльності залежать від індивідуальності самих професіоналів, їх креативності і творчого потенціалу. На її думку, "циркова діяльність – один з якнайдавніших видів художньої діяльності – може виступати як модель сучасних видів діяльності, в яких власний потенціал суб'єкта діяльності визначає як її норми, так і зміст діяльності" [4, с. 15].

Увага психологів саме до поняття індивідуальності має велике евристичне значення для розуміння самоорганізаційних процесів у суспільстві. Саме потреба у відстоюванні своєї індивідуальності людини є одним з факторів, що запускають механізми самоорганізаційних процесів. Таким чином, складнощі формування сучасної української держави в умовах зростання самоорганізаційних процесів в у суспільстві, з одного боку, пов'язані з різними умовами соціалізації особистостей в різних регіонах, а іншого різними викликами до сучасних територіальних громад та відповідно до їх представників, що потребують свою конфігурацію індивідуальностей в кожному з них. Все це потребує психологічної рефлексії феноменів особистості та індивідуальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексєнцєва-Тимченко К. С. Соціальні умови формування успішної кар'єри / К. С. Алексєнцєва-Тимченко. – Автореф. дис. ... канд. соціол. наук. – Запоріжжя, 2006. – 18 с.
2. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер // Избранные произведения: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1990. – С. 61–271.
3. Горностай П. П. Готовность личности к саморазвитию как психологическая проблема / П. П. Горностай // Проблемы саморазвития личности: методология и практика. – Сб. науч. трудов. Депонировано в ИНИОН АН СССР № 42525 от 27.07.1990. – С. 126–138.
4. Демент'єва К. Г. Психологічні особливості художньої діяльності артистів цирку / К. Г. Демент'єва. – Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – Одеса, 2011. – 19 с.
5. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда / Э. Дюркгейм // Западно-европейская социология XIX – начала XX веков. – М., 1996. – С. 256–309.
6. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 / К. Маркс, Ф. Энгельс // Сочинения. – 2 изд. – М.: Политиздат, 1968. – Т. 42. – С. 41–174.
7. Парсонс Т. Современное состояние и перспективы систематической теории в социологии / Т. Парсонс. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С. 405.
8. Подшивалкина В. И. Социальные условия и психологические измерения тенденций использования потенциала личности / В. И. Подшивалкина // Психология та суспільство. – 2009. – № 4. – С. 127–137.
9. Печенков В. В. Вертикаль индивидуальности / В. В. Печенков // Методология и история психологии. – 2008. – Т. 3. – Вып. 3. – С. 122–134.
10. Реан А. А. Психологические проблемы акмеологии. Акмеология личности / А. А. Реан // Психологический журнал. – 2000. – № 3. – С. 89–95.
11. Садова М. А. Потенціал самореалізації особистості як предмет психологічного дослідження: методологічні аспекти / М. А. Садова // Наукові праці МАУП. – 2008. – Т. 5, ч. 2. – С. 231–238.
12. Сурожский Антоний. Проповеди / Антоний Сурожский. – Клин: Фонд "Христианская жизнь", 2001.
13. Хайтун С. Д. Неаддитивность психологических переменных / С. Д. Хайтун // Психологический журнал. – Т. 21, № 3. – 2000. – С. 74–81.
14. Adkins L. What Is the Empirical? / Lisa Adkins & Celia Lury // European Journal of Social Theory. – 12(1). – P. 5–20.

Стаття надійшла до редколегії 17.11.16

Подшивалкина Валентина, д-р социол. наук, проф.,
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова, Одесса

ЛИЧНОСТЬ ИЛИ ИНДИВИДУАЛЬНОСТЬ: КТО НУЖЕН СОВРЕМЕННОМУ ОБЩЕСТВУ?

В статье обосновывается тезис о гражданское общество как общество индивидуальностей. Показано, что механизм становления индивидуальности является процесс экстернизации внутреннего потенциала человека, или ее влияния на общество. Предлагаются критерии существования индивидуальности как динамического явления, а именно времени, множественности, целостности и социальных эффектов. Показан генезис требований общества к человеку в последние два века. Эмпирически обоснована необходимость на современном рынке труда в различных типах потенциала человека и тенденций его использования, а именно в "уникальных специалистах", "самодостаточных личностях", "добрых людях", "белых листах". Показано, что по эмпирическим результатам существуют два подтипа потенциала саморазвития: активный и пассивный. В одном из них человек выступает субъектом саморазвития, а в другом – в качестве объекта для воздействий. Показаны также тенденции развития профессиональных групп, в которых выражены требования к целостности проявлений индивидных качеств, индивидуальных особенностей, и утверждается, что развитие этих видов деятельности зависит от индивидуальности самих профессионалов, их творческого потенциала.

Ключевые слова: самореализация, саморазвитие, личность, индивидуальность.

Podshyvalkina Valentine, Dr. of Sc. in Sociology, Prof.,
I. I. Mechnikov National University of Odessa, Odessa

PERSONALITY OR INDIVIDUALITY: WHO ARE NEEDED FOR MODERN SOCIETY?

The article proves the thesis about the civil society as the society of individualities. It is shown that the mechanism of formation of individuality is the exteriorization process of human's inner potential and his impact on society. Criteria for the existence of individuality as a dynamic phenomenon are proposed, such as: time, plurality, integrity and social effects. The genesis of the requirements of society to a person in the last two centuries was shown. The necessity in today's labor market in different types of human potential and its usage trends, such as: "a unique specialist", "self-sufficient person", "good people", "white sheets" is empirically grounded. The empirical results showed that there are two subtypes of the capacity of self-development: active and passive. In the first subtype – person acts as the subject of self-development, and in the other – as the object for external influences. We also showed trends in the development of professional groups, which are expressed in the requirements for the integrity of the manifestations individual's qualities, individual characteristics, and that the development of these professional activities depends on the individuality of professionals, their creativity.

Keywords: self-realization, self-development, personality, individuality.